

*Suomen lapsiasiain toimikunta
Esitys lapsiasiainvaltuutetusta ja lapsi- ja perheasioiden
koordinaatiosta*

*Kommissionen för barnfrågor i Finland
Framställning om en barnombudsman och koordinering av
barn- och familjefrågor*

Suomen lapsiasiain toimikunta

**Esitys lapsiasiainvaltuutetusta ja lapsi-
ja perheasioiden koordinaatiosta**

Kommissionen för barnfrågor i Finland

**Framställning om en barnombudsman
och koordinering av barn- och familjefrågor**

KUVAILULEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö		Julkaisun päivämäärä 21.6.2004	
Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Suomen Lapsiasiain toimikunta Puheenjohtaja: kansanedustaja Eva Biaudet Varapuheenjohtajat: apulaisosastopäällikkö Riitta Viitala/ylitarkastaja Ritva Vuorento Sihteeri: projektipäällikkö Auli Paavola, Lastensuojelun keskusliitto		Julkaisun laji Työryhmämuistio	
		Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 21.3.2003	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Suomen lapsiasiain toimikunta. Esitys lapsiasiainvaltuutetusta ja lapsi- ja perheasioiden koordinaatiosta. Kommissionen för barnfrågor i Finland. Framställning om en barnombudsman och koordinering av barn- och familjefrågor			
Julkaisun osat suomenkielinen ja ruotsinkielinen			
Tiivistelmä Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa vuonna 1989 ja Suomessa se astui voimaan 1991. Yleissopimuksen täytäntöön panoa valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea, joka antoi Suomen toista määräaikaishavainta koskevissa päätelmissä lokakuussa 2000 suosituksen siitä, että Suomen tulisi lapsen oikeuksien toteuttamisen koordinaation parantamiseksi perustaa lapsiasioihin keskittyvä taho hallituksen sisälle sekä luoda koordinaatiomekanismeja eri ministeriöiden väliselle että keskushallinnon ja paikallistason viranomaisten väliselle yhteistyölle. Komitea antoi myös suosituksen lapsiasiainvaltuutetun viran perustamisesta. Vuonna 2002 YK:n yleiskokouksen lasten erityisistunnossa hyväksyttiin loppuasiakirja A World Fit for Children, jonka pohjalta jäsenvaltioiden edellytettiin laativan omat kansalliset toimintaohjelmansa. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti maaliskuussa 2003 Suomen lapsiasiain toimikunnan. Toimikunnan toimikausi päättyy 31.3.2005. Sen keskeisenä tehtävänä on valmistella Suomen kansallinen toimintaohjelma 'Lapsille sopiva maailma'. Tämän lisäksi toimikunnan tulee muun muassa tehdä esitys kansallisesta pysyväisluontoisesta lapsi- ja perheasioita koordinoivasta rakenteesta. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelma 24.6.2003 sisältää lapsiasiainvaltuutetun viran perustamisen. Tämä julkaisu on Suomen lapsiasiain toimikunnan esitys lapsi- ja perheasioiden koordinoimiseksi .Suomen lapsiasiain toimikunta korostaa sitä, että lasten hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu kaikille hallinnonaloille. Toimikunnan mielestä lapsiasioita koskevaa suunnittelua ja päätöksentekoa tulee vahvistaa valtion hallinnon perustyössä ja ministeriöiden välisessä yhteistyössä. Näin luodaan nykyistä paremmat edellytykset YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanoon ja lapsen edun huomioon ottamiseen päätöksenteossa. Toimikunnan mielestä Suomeen tulee tämän lisäksi perustaa lapsiasiainvaltuutetun virka. Valtuutetun tehtävistä säädettäisiin lailla. Valtuutettu olisi tehtävissään hallituksesta ja eduskunnasta riippumaton. Lapsiasiainvaltuutetun keskeisimpänä tehtävänä olisi vahvistaa lasten asemaa yhteiskunnassa. Tehtäviensä menestykselliseksi hoitamiseksi valtuutettu tarvitsee toimiston ja asiantuntijatasoisia työntekijöitä.			
Avainsanat: (asiasanat) Lapset, lapsiasiamies, perhe			
Muut tiedot www.stm.fi			
Sarjan nimi ja numero Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2004:7		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1534-5
Kokonaissivumäärä 32	Kieli suomi ja ruotsi	Hinta 10,80 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja STM:n julkaisumyynti, PL 536, 33101 Tampere puh. (03) 260 8158 ja (03) 260 8535, fax (03) 260 8150,sähköposti: julkaisumyynti@stm.fi		Kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet	Utgivningsdatum 21.6.2004		
Författare (uppgifter om organet: namn, ordförande, sekreterare) Kommissionen för barnfrågor i Finland Ordförande: riksdagsledamot Eva Biaudet Vice ordförande: biträdande avdelningschef Riitta Viitala/ överinspektör Ritva Vuorento Sekreterare: projektchef Auli Paavola, Centralförbundet för Barnskydd	Typ av publikation Promemorior		
	Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet		
	Datum för tillsättandet av organet 21.3.2003		
Publikation (även den finska titeln) Kommissionen för barnfrågor i Finland. Framställning om en barnombudsman och koordinering av barn- och familjefrågor. Suomen lapsiasiain toimikunta. Esitys lapsiasiainvaltuutetusta ja lapsi- ja perheasioiden koordinaatiosta			
Publikationens delar Finsk- och svenskspråkig del			
Referat Konventionen om barnets rättigheter antogs vid Förenta Nationernas generalförsamling år 1989. I Finland trädde konventionen i kraft år 1991. Verkställigheten av konventionen övervakas av FN:s kommitté för barnets rättigheter. I samband med den andra periodiska rapporten för Finlands del gav kommittén i oktober 2000 en rekommendation om att Finland borde förbättra koordineringen av barnets rättigheter genom att etablera en samlande instans för barnfrågor inom regeringen samt skapa koordinationsmekanismer för samarbete mellan olika ministerier samt mellan centralförvaltningen och myndigheterna på lokal nivå. Kommittén rekommenderade också att Finland inrättar en tjänst för en barnombudsman. Vid en specialsession om barn antog FN:s generalförsamling år 2002 slutdokumentet A World Fit for Children, på basis av vilket medlemsstaterna förutsattes göra upp sina nationella åtgärdsprogram. Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte i mars 2003 Kommissionen för barnfrågor i Finland. Kommissionens mandatperiod sträcker sig till 31.3.2005. En central uppgift för kommissionen är att utarbeta ett nationellt åtgärdsprogram, 'En värld för barnen'. Kommissionen skall dessutom bland annat lägga fram ett förslag om en permanent nationell struktur för koordinering av barn- och familjefrågor. I statsminister Matti Vanhanens regeringsprogram 24.6.2003 ingår inrättandet av en barnombudsmannatjänst. I denna publikation gör Kommissionen för barnfrågor i Finland en framställning om koordinering av barn- och familjefrågor. Kommissionen understryker att alla förvaltningsområden bär ett ansvar när det gäller att sörja för barnens välbefinnande. Kommissionen anser att planeringen och beslutsfattandet i barnfrågor skall få en starkare ställning i det grundläggande arbete som utförs inom statsförvaltningen och i samarbetet mellan ministerierna. Därigenom skapas bättre förutsättningar att verkställa FN:s konvention om barnets rättigheter och att beakta barnets intressen i beslutsprocesserna. Enligt kommissionens uppfattning skall dessutom en barnombudsmannatjänst inrättas i Finland. Ombudsmannens uppgifter skulle vara lagstadgade. Ombudsmannen skulle i sin tjänsteutövning vara oberoende av regering och riksdag. Barnombudsmannens viktigaste uppgift skulle vara att stärka barnens ställning i samhället. För att med framgång kunna sköta sina uppgifter behöver ombudsmannen en byrå och ett antal anställda på expertnivå.			
Nyckelord Barn, barnombudsman, familj			
Övriga uppgifter www.stm.fi			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets promemorior 2004:7		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1534-5
Sidoantal 32	Språk finska, svenska	Pris 10,80 €	Sekretessgrad offentlig
Distribution Social- och hälsovårdsministeriets publikationsförsäljning PB 536, 33101 Tammerfors, tfn 03-260 8158 och 03-260 8535, fax 03-260 8150, julkaisumyynti@stm.fi		Förlag Social- och hälsovårdsministeriet	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland		Date 21 June 2004	
Authors Finnish National Committee on the Rights of the Child Chair: Eva Biaudet, MP Vice chairs: Riitta Viitala, Deputy Director-General/ Ritva Vuorento, Senior Officer Secretary: Auli Paavola, Project Manager, Central Union for Child Welfare in Finland		Type of publication Working Group Memorandum	
		Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
		Date of appointing the organ 21 March 2003	
Title of publication Finnish National Committee on the Rights of the Child: Proposal for an Ombudsman for Children and Co-ordination of Child and Family Issues			
Parts of publication Finnish and Swedish-language text			
Summary The Convention on the Rights of the Child was adopted at the United Nations' General Assembly in 1989, and in Finland it entered into force in 1991. The enforcement of the Convention is monitored by the UN Committee on the Rights of the Child. The Committee recommended in its conclusions on Finland's second periodic report in October 2000 that Finland should, with a view to improving the co-ordination of the implementation of the rights of the child, establish a body focusing on child issues within the Government as well as create specific co-ordination mechanisms for the co-operation between the different ministries and authorities both in the central administration and at the local level. The Committee also recommended establishment of the post of an ombudsman for children. In 2002, the Special Session on Children of the UN General Assembly adopted the final document A World Fit for Children, on the basis of which the Member States should prepare their national action programmes. The Ministry of Social Affairs and Health set up in March 2003 the Finnish National Committee on the Rights of the Child. The term of the Committee will end on 31 March 2005. Its most important task is to prepare Finland's national action programme A World Fit for Children. In addition, the Committee shall, among others, put forward a proposal for a national structure of a permanent character for co-ordinating child issues. The Programme of Prime Minister Matti Vanhanen's Government of 24 June 2003 includes establishment of the post of an ombudsman for children. The present publication is the Finnish National Committee's proposal for the co-ordination of issues concerning families and children. The Committee stresses that taking care of the wellbeing of children is the task of all sectors of administration. In the opinion of the Committee the planning and decision-making concerning child issues should be strengthened in the basic work of the central government and in the co-operation across the government ministries. This will enable creating better prerequisites for the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child and for the taking into account of the child's interests in decision-making. The Committee sees it important to establish the post of an ombudsman for children. The duties of the ombudsman should be provided by law, and the ombudsman should work independently from the Government and Parliament. His or her most important duty would be to strengthen the position of children in society. In order to be able to manage his or her tasks, the ombudsman will need an office and expert staff.			
Key words children, family, ombudsman for children			
Other information www.stm.fi			
Title and number of series Working Group Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2004:7		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1534-5
Number of pages 32	Language Finnish,Swedish	Price 10,80 €	Publicity Public
Distributor/Orders Publications sale of the Ministry, P.O. Box 536, FIN-33101 Tampere, Finland, tel. +358 3 260 8535, e-mail: julkaisumyynti@stm.fi		Financier Ministry of Social Affairs and Health	

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 21.3.2003 Suomen Lapsiasiain toimikunnan, jonka tehtävänä on toimia YK:n yleiskokouksen lasten erityisistunnossa hyväksytyn loppuasiakirjan 'A World Fit for Children' edellyttämänä kansallisena lasten asioita edistävänä elimenä. Toimikunnan määräaika päättyy 31.3.2005. Toimikunnan eräänä keskeisenä tehtävänä on ollut tehdä esitys kansallisesta pysyväisluontoisesta lapsi- ja perheasioita koordinoivasta rakenteesta tai rakenteista.

Toimikunnan puheenjohtajana toimii kansanedustaja Eva **Biaudet** ja varapuheenjohtajana apulaisosastopäällikkö, sosiaalineuvos Riitta **Viitala** sosiaali- ja terveysministeriöstä. Toimikunnan jäsenet ovat yksikön päällikkö Kirsti **Aarnio** ulkoasiainministeriö, lainsäädäntöneuvos Markku **Helin** oikeusministeriö, kulttuuriasianeuvos Kimmo **Aaltonen** opetusministeriö, johtaja Matti **Salmenperä** työministeriö, ylitarkastaja Jyri **Juslén** ympäristöministeriö, läänin sosiaalitarkastaja Toivo **Haataja** Etelä-Suomen lääninhallitus, läänin sosiaalitarkastaja Marja **Kuhmonen** Itä-Suomen lääninhallitus, maaherra Eino **Siuruainen** Oulun lääninhallitus, maaherra Hannele **Pokka** Lapin lääninhallitus, tulosaluejohtaja Sirpa **Taskinen** Sosiaalialan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes, kehityspäällikkö Ritva **Larjomaa** Suomen Kuntaliitto, toiminnanjohtaja Mauri **Upanne** Lastensuojelun Keskusliitto, pääsihteeri Eeva **Kuuskoski** Mannerheimin Lastensuojeluliitto, toiminnanjohtaja Marita **Ruohonen** Ensi- ja turvakotien liitto, pääsihteeri Hanna **Markkula-Kivisilta** Pelastakaa Lapset ry, pääsihteeri Jukka **Tahvanainen** Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry, toimitusjohtaja Helena **Hiila** Väestöliitto, hallintojohtaja Marianne **Österberg** Samfundet Folkhälsan, varatuomari Elisabeth **Tigerstedt-Tähtelä** aiemmin jäsenenä Kansainvälisessä ihmisoikeusasiain neuvottelukunnassa, neuvonantaja Sami **Lahdensuo** Suomen YK-liitto, järjestöpäällikkö Inka **Hetemäki** Suomen Unicef-yhdistys ry, johtaja Martti **Esko** Suomen evankelisluterilainen kirkkohallitus ja arkkipiispa **Leo** Suomen Ortodoksinen kirkollishallitus. Toimikunnan sihteerinä on toiminut projektipäällikkö Auli **Paavola** Lastensuojelun Keskusliitosta.

Suomen Lapsiasiain toimikunta haluaa korostaa sitä, että lasten hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu kaikille hallinnonaloille. Tämän vuoksi lapsi- ja perheasioiden koordinaatiota valtion hallinnossa tulee vahvistaa. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet tulee liittää hallitusohjelmaan ja strategiaan. Lapsi- ja perheasioita tulee käsitellä laajennetussa kokoonpanossa sosiaalipoliittisessa ministerivaliokunnassa.

Tämän lisäksi tarvitaan riippumaton lapsiasiainvaltuutettu, jonka tehtävistä säädetään lailla. Valtuutetun tehtävänä on edistää koko lapsiväestön etuja ja oikeuksia ja tuoda näitä näkökulmia yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Lasten omien mielipiteiden nostaminen julkiseen keskusteluun ja lapsen oikeuksista tiedottaminen lapsille itselleen kuuluisivat myös valtuutetun keskeisiin tehtäviin.

Toimikunta on pohtinut laajasti kysymystä valtuutetun toimiston tarvitsemista henkilöstöresursseista. Henkilöstöressurssien riittävyyttä on vaikea ennakolta objektiivisesti määritellä. Ottaen huomioon valtuutetun toimialaan kuuluvien asioiden ulottumisen lähes kaikille yhteiskuntasektoreille, toimikunta on päättänyt esittämään kaksiosaista henkilöstön voimavaramallia.

Lapsiasiainvaltuutetun käytettävissä tulee olla toimisto. Valtuutetun toimiston pysyväksi henkilöstöksi esitetään toiminnan käyntiin saattamiseksi valtuutetun lisäksi kolmea esittelijää ja yhtä toimistosihteerää. Näiden lisäksi eri ministeriöiden tulee vuosittain osoittaa valtuutetun käyttöön asiantuntijoita projektitehtäviin. Valtuutetun työn tueksi asetettiin laaja-alainen neuvottelukunta, jossa myös kansalaisjärjestöillä olisi vahva edustus.

Toimikunta ei pidä toimiston käynnistymisvaihetta koskevaa esitystään henkilöstöresursseista riittävänä usean vuoden ratkaisuksi. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston henkilöstön riittävyys ja ministeriöiden kanssa tehtävän projektiyhteistyön toimivuus on arvioitava viimeistään kolmen

vuoden kuluttua valtuutetun toimiston työn käynnistymisestä.

Helsingissä 21 päivänä kesäkuuta 2004

Eva Biaudet

Riitta Viitala

Kirsti Aarnio

Markku Helin

Kimmo Aaltonen

Matti Salmenperä

Jyri Juslén

Toivo Haataja

Marja Kuhmonen

Eino Siuruainen

Hannele Pokka

Sirpa Taskinen

Ritva Larjomaa

Mauri Upanne

Eeva Kuuskoski

Marita Ruohonen

Hanna Markkula-Kivisilta

Jukka Tahvanainen

Helena Hiila

Marianne Österberg

Elisabeth Tigerstedt-Tähtelä

Sami Lahdensuo

Inka Hetemäki

Martti Esko

Arkipiispa Leo

Auli Paavola

SISÄLLYSLUETTELO

SUOMEN LAPSIASIAIN TOIMIKUNNAN ESITYS LAPSIASIAINVALTUUTETUSTA JA LAPSI- JA PERHEASIOIDEN KOORDINAATIOSTA.....	15
Toimikunnan asettaminen.....	15
Lapsi- ja perheasioita koordinoiva rakenne.....	15
Pohjoismaiset lapsiasiamiesjärjestelmät.....	16
Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävät lapsen oikeuksien valvonnassa	17
LAPSIASIAIN TOIMIKUNNAN ESITYS.....	17
Vahvistetaan lapsi- ja perheasioiden koordinaatiota valtion hallinnossa	18
Perustetaan Lapsiasianvaltuutetun virka	18
Valtuutetun tehtävät.....	19
 FRAMSTÄLLNING AV KOMMISSIONEN FÖR BARNFRÅGOR I FINLAND OM EN BARNOMBUDSMAN OCH KOORDINERING AV BARN- OCH FAMILJEFRÅGOR.....	25
Tillsättandet av en kommission	25
Struktur för koordinering av barn- och familjefrågor.....	25
De nordiska barnombudsmannasystemen	26
Riksdagens justitieombudsmans uppgifter vid övervakningen av barnets rättigheter	27
KOMMISSIONENS FRAMSTÄLLNING	27
Koordineringen av barn- och familjefrågor inom statsförvaltningen skall stärkas	28
Barnombudsmannens tjänst inrättas	28
Barnombudsmannens uppgifter	29

SUOMEN LAPSIASIAIN TOIMIKUNNAN ESITYS LAPSIASIAINVALTUUTETUSTA JA LAPSI- JA PERHEASIOIDEN KOORDINAATIOSTA

Toimikunnan asettaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 21.3.2003 Suomen lapsiasiaain toimikunnan ja työvaliokunnan. Toimikunnan tehtävänä on toimia YK:n yleiskokouksen lasten erityisistunnossa hyväksytyn loppuasiakirjan edellyttämänä kansallisena lasten asioita edistävänä elimenä. Lisäksi sen tehtävänä on valmistella YK:n perheen vuosikymmenen juhluvuoden 2004 toimenpiteitä. Toimikunnan toimikausi päättyy 31.3.2005.

Toimikunnan ja sen työvaliokunnan tehtävänä on lisäksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tavoitteiden toteutumiseksi:

- tehdä esitys kansallisesta pysyväisluontoisesta lapsi- ja perheasioita koordinoivasta rakenteesta tai rakenteista;
- valmistella Suomen kansallinen toimintaohjelma 'Lapsille sopiva maailma' organisoida ja koordinoida lasten ja nuorten osallistuminen toimintaohjelman valmisteluun;
- huolehtia YK:n lapsen oikeuksista tiedottamisesta.

Lapsi- ja perheasioita koordinoiva rakenne

Tausta

Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa vuonna 1989 ja Suomessa se astui voimaan vuonna 1991. Yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea. Sopimusvaltiot ovat velvollisia raportoimaan määräajoin komitealle niistä lainsäädännöllisistä, oikeudellisista ja hallinnollisista toimenpiteistä, joilla yleissopimuksessa tunnustettuja oikeuksia on pantu täytäntöön. Raportointi suoritetaan viiden vuoden välein. Raportin käsittelyn yhteydessä komitea kuulee hallituksen edustajia ja kansalaisjärjestöjä. Raportin käsittelyn päätteeksi komitea hyväksyy yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevat maakohtaiset päätelmänsä ja suosituksensa.

YK:n Lapsen oikeuksien komitea antoi Suomen toista määräaikaishetimitä koskevissa päätelmissään lokakuussa 2000 suosituksen siitä, että Suomen tulisi lapsen oikeuksien toteuttamisen koordinaation parantamiseksi perustaa lapsiasioihin keskittyvä taho hallituksen sisälle sekä luoda koordinaatiomekanismeja eri ministeriöiden väliselle että keskushallinnon ja paikallistason viranomaisten väliselle yhteistyölle. Komitea antoi suosituksen myös siitä, että Suomen tulisi vakavasti harkita itsenäisen kansallisen lapsiasiamiehen viran perustamista muiden Pohjoismaiden myönteisten kokemusten pohjalta. Lapsiasioiden vahvistamisen merkitys on noussut esiin myös kansallisessa päätöksenteossa. Hallituksen ohjelmassa 24.6.2003 on asetettu tavoitteeksi lapsiasiaainvaltuutetun viran perustaminen. Lisäksi lapsi- ja perhepoli-

tiikkaa koskevia kysymyksiä käsitellään erityiskokoonpanossa sosiaalipoliittisessa ministeri-valiokunnassa.

Toimikunta on tehtäväksiannon mukaisesti valmistellut esitystä kansalliseksi pysyväisluontoiseksi lapsi- ja perheasioiden koordinoivaksi rakenteeksi muun muassa kartoittamalla pohjoismaisia lapsiasiamiesjärjestelmiä, kuulemalla eduskunnan oikeusasiamiehen toimistoa sekä keskustelemalla laajasti lapsiasioiden hallinnoinnista Suomessa.

Pohjoismaiset lapsiasiamiesjärjestelmät

Toimikunta on koonnut työtään varten tietoja ja kokemuksia muiden Pohjoismaiden lapsiasiamiesjärjestelmistä, joista lyhyesti:

Norjassa säädettiin maailman ensimmäinen (Barneombudet) lapsiasiamiehen viran perustava laki vuonna 1981. Valtioneuvosto nimittää Lapsiasiamiehen ja toimikausi on neljä vuotta. Lapsiasiamiehellä on apunaan 15 henkilön sihteeristö, jolle sosiaaliministeriö laatii säännöt. Budjetti vuodelle 2003 oli 875 000 euroa. Lapsiasiamies laatii vuosittain raportin toiminnastaan sosiaaliministeriölle.

Ruotsissa Lapsiasiamiehen (Barnombudsman) virka perustettiin vuonna 1993. Hallitus nimittää Lapsiasiamiehen ja toimikausi on kuusi vuotta. Lakia uudistettiin vuonna 2002 siten, että se selventää Lapsiasiamiehen tehtävien kaksoisroolin: toisaalta lasten ja nuorten etujen ajaminen, toisaalta viranomaisvastuu lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanosta ja seurannasta. Lapsiasiamies on hallituksen alaisuudessa toimiva viranomainen, jonka valtaoikeuksia muihin viranomaisiin, kuntiin ja lääneihin vahvistettiin vuonna 2002. Lapsiasiamiehen toimistossa työskentelee 25 henkeä. Lapsiasiamies antaa vuosittain hallitukselle toiminnastaan raportin. Vuodelle 2004 toiminnan budjetti on 2 104 000 euroa.

Islannissa Lapsiasiamiehen (Umboðsmaður barna) viran perustava laki säädettiin 1.1.1995. Toimikausi on viisi vuotta. Lapsiasiamiehen nimittää pääministeri ja lapsiasiamies on viranomaisohjannasta riippumaton. Lapsiasiamiehellä on apunaan lakiasioiden asiantuntija ja toimistopäällikkö. Toiminnan budjetti vuodelle 2004 on 228 000 euroa. Lapsiasiamies laatii vuosiraportin toiminnastaan pääministerille.

Tanskassa Kansallista Lapsiasiain neuvostoa (Børnerådet) koskeva laki astui voimaan vuoden 1998 alussa. Neuvosto on hallituksesta riippumaton, mutta toimii sosiaaliministeriön hallinnon alaisena. Neuvosto koostuu puheenjohtajasta ja kuudesta jäsenestä. Sosiaaliministeriö nimeää puheenjohtajan ja kaksi jäsentä, neljä jäsentä nimetään lapsiasiajärjestöjen ehdotusten perusteella. Neuvoston toimikausi on neljä vuotta. Neuvosto on kokoonpanoltaan moniammatillinen edustaen lasten kasvun ja kehityksen eri alojen asiantuntemusta. Se laatii omat toimintasääntönsä, jotka sosiaaliministeriö hyväksyy. Neuvostolla on käytännön tehtävien hoitamista varten pysyvä seitsemän hengen sihteeristö. Vuonna 2002 neuvoston kokonaisbudjetti oli 542 081 euroa. Neuvosto antaa vuosittain toiminnastaan raportin, joka jaetaan laajasti alan viranomais- ja järjestökentälle.

Yhteistä Pohjoismaiden lapsiasiamiesjärjestelmille on, että virat ovat lakisääteisiä, hallituksesta riippumattomia ja pääsääntöisesti valtion budjettivaroilla rahoitettuja. Lapsiasiamiehet

ovat velvollisia tekemään vuosittaiset toimintakertomukset. Lapsiasiamiesten tehtävissä on myös paljon yhteneväisyyksiä, kuten: lasten edun ja oikeuksien toteutumisen edistäminen YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti, lainsäädäntöön, politiikkaan ja käytännön toimenpiteisiin vaikuttaminen, yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen ja lasten asioiden esillä pitäminen sekä lasten ja nuorten mielipiteiden kuuleminen ja välittäminen päätöksentekoon.

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävät lapsen oikeuksien valvonnassa

Eduskunnan oikeusasiamies valvoo riippumattomana viranomaisena laillisuutta julkisen vallan käytössä ja julkisten tehtävien hoitamisessa. Perusoikeusuudistuksen yhteydessä oikeusasiamiehen tehtäväksi tuli myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen huomioon ottaminen tätä tehtävää hoitaessaan. Oikeusasiamiehen keskeisin tehtävä on kansalaisten tekemien kanteluiden ratkaiseminen. Oikeusasiamies voi puuttua lainvastaiseen tai muuten moitittavaan kohteluun myös omasta aloitteestaan. Oikeusasiamiehellä on oikeus tehdä valtioneuvostolle aloitteita lainsäädännössä havaitsemiensa puutteiden korjaamiseksi.

Erityistä huomiota on kiinnitetty lapsen oikeuksien valvontaan. Lasten asemaa laillisuusvalvonnassa vahvistettiin uuden apulaisoikeusasiamiehen viran perustamisen yhteydessä vuonna 1998 siten, että lapsen oikeuksia koskeva asiaryhmä koottiin yhdeksi asiakokonaisuudeksi. Lapsen oikeuksien asiaryhmä on nykyisin eräs oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnan painopistealueista. Oma-aloitteiseen laillisuusvalvontaan on panostettu erityisesti lapsen oikeuksien valvonnassa tekemällä muun muassa tarkastuksia alan viranomaistoimintaan.

LAPSIASIAIN TOIMIKUNNAN ESITYS

Toimikunta korostaa sitä, että lasten hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu kaikille hallinnon aloille. Tästä syystä toimikunta pohjaa esityksensä laajaan näkökulmaan lapsi- ja perheasioiden koordinaatiosta valtion hallinnossa. Toimikunnan mielestä lapsiasioita koskevaa suunnittelua ja päätöksentekoa tulee vahvistaa valtion hallinnon perustyössä ja ministeriöiden välisessä yhteistyössä. Näin luodaan nykyistä paremmat edellytykset YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanoon ja lapsen edun huomioon ottamiseen päätöksenteossa. Toimikunnan mielestä Suomeen tarvitaan tämän lisäksi riippumaton lapsiasiaainvaltuutettu, jonka tehtävistä säädetään lailla sekä valtuutetun tueksi asiantuntijatasoisia työntekijöitä.

Vahvistetaan lapsi- ja perheasioiden koordinaatiota valtion hallinnossa

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet liitetään hallitusohjelmaan ja strategiaan. Hallitusohjelmaan kirjataan yleissopimuksen toteutumista edistävät tavoitteet sekä hallituskaudella toteutettavat eri hallinnonalojen toimenpiteet. Ministeriöiden yhteistyönä kehitetään yleissopimuksen toteutumisen seuraamiseksi malli, jota voidaan säännöllisesti hyödyntää hallitusohjelmaa laadittaessa ja toimeenpantaessa. Lapsi- ja perheasioita käsiteltäessä sosiaalipoliittinen ministerivaliokunta kokoontuu laajennetussa kokoonpanossa. Laajennettu kokoonpano määrittyy käsiteltävien asioiden pohjalta. Eri ministeriöt ja myös lapsiasiainvaltuutettu voivat tehdä ehdotuksia käsiteltävistä asioista.

Perustetaan Lapsiasianvaltuutetun virka

Lapsiasiainvaltuutetun virka perustetaan lailla. Keskeistä on, että lapsiasiainvaltuutettu on tehtävässään riippumaton. Lapsiasianvaltuutetun viran sijoittamisesta valtion hallintoon toimikunta esittää kaksi vaihtoehtoista ratkaisua:

1. *Virka sijoitetaan valtioneuvoston kanslian yhteyteen.* Tällä ratkaisulla pyritään turvaamaan valtuutetun riippumattomuus ja eri hallinnonalojen yhteistyölle mahdollisimman hyvät toimintaedellytykset. Viran sijoittuminen kansliaan nostaisi myös lapsiasioiden painoarvoa. Suomalaisessa valtion hallinnon järjestelmässä valtioneuvoston kansliaan sijoitettu valtuutetun virka olisi ainutkertainen.
2. *Virka sijoitetaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön yhteyteen.* Tämä vaihtoehto olisi vastaava, kuin esimerkiksi tasa-arvovaltuutetun viran sijoittuminen. Liittyminen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallintoon toisi valtuutetun viran hoitamiseksi luontevat yhteydet lasten hyvinvoinnin kehittämistyön keskeisiin toimijoihin. Tämäkin vaihtoehto tulee toteuttaa siten, että se takaa valtuutetulle mahdollisimman itsenäisen aseman.

Lapsiasiainvaltuutetun nimittää valtioneuvosto, jolle valtuutettu jättää vuosittain kertomuksen toiminnastaan. Toimintakertomus on tärkeä asiakirja, jossa arvioidaan lasten oikeuksien toteutumista ja lasten hyvinvoinnin ja elinolojen kehitystä. Valtuutetun toimikausi on viisi vuotta ja sama henkilö voi tulla valituksi korkeintaan kahdeksi kaudeksi.

Ottaen huomioon valtuutetun toimialaan kuuluvien asioiden ulottumisen lähes kaikille yhteiskuntasektoreille, toimikunta on päättänyt esittämään kaksiosaisista henkilöstön voimavaramallia.

Valtuutetun käytettävissä on toimisto, jossa on vakituisena henkilökuntana toiminnan käynnistymisvaiheessa kolme esittelijää ja yksi toimistos sihteeri. Toimiston laaja-alainen asiantuntemus turvataan siten, että esittelijöiden koulutus ja perehtyneisyys sisältää eri alojen asiantuntijuutta lasten hyvinvoinnin erityisalueelta. Henkilöstössä on oltava myös lainopillista asiantuntemusta.

Lisäksi eri ministeriöt antavat vuosittain valtuutetun toimistolle esittelijän pätevyyden omaavia asiantuntijoita projektitehtäviin vahvistamaan ja monipuolistamaan toimiston asiantuntemusta. Projektiyhteistyöstä sovitaan sosiaalipoliittisessa ministerivaliokunnassa lapsiasiainvaltuutetun tekemän ehdotuksen pohjalta. Myös muiden tahojen (kunnat, läänit, kansalaisjär-

jestöt, kirkko) projektityötä voidaan liittää valtuutetun yksikön yhteistyöverkostoon tukemaan lapsiasianvaltuutetun toiminnan ajankohtaisia aihealueita.

Toimikunta ei pidä toimiston käynnistymisvaihetta koskevaa esitystään henkilöresursseista riittävänä usean vuoden ratkaisuksi. Lapsiasianvaltuutetun toimiston henkilöstön riittävyys ja ministeriöiden kanssa tehtävän projektiyhteistyön toimivuus on arvioitava viimeistään kolmen vuoden kuluttua valtuutetun toimiston työn käynnistymisestä.

Valtuutetun ja toimiston toiminnalle osoitetaan oma momentti valtion talousarviossa. Toiminnan vuosibudjetiksi arvioidaan 370 000 euroa.

Valtuutettu tekee vuosittain oman toimintasuunnitelman. Toimintasuunnitelma annetaan tiedoksi myös sosiaalipoliittiselle ministerivaliokunnalle projektiyhteistyöstä sovittaessa.

Valtuutetun työn tueksi ja lapsia koskevan tiedonvaihdon ja vaikuttamisen foorumiksi asetetaan laaja-alainen erilaista asiantuntijuutta edustava neuvottelukunta, jossa kansalaisjärjestöillä on vahva edustus. Lapsiasianvaltuutettu voi kutsua yhteistyöhön myös muita työryhmiä.

Valtuutetun tehtävät

Lapsiasianvaltuutetun tehtävänä on vahvistaa lasten asemaa yhteiskunnassa. Toiminnan perustana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Lapsiasianvaltuutetun tehtävänä on lasten oikeuksien ja etujen valvominen ja edistäminen yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumiseen liittyvä seuranta. Lapsiasianvaltuutetun tulee toimissaan olla mahdollisimman riippumaton ja hänellä tulee olla käytettävissään laaja asiantuntemus ja tiedonsaantioikeus. Yhteistyö eri ministeriöiden kanssa on välttämätöntä. Ministeriöt sitoutuvat yhteistyöhön myös luovuttamalla määräaikaaisesti henkilöstöresursseja valtuutetun toimiston käyttöön. Valtuutettu informoi hallitusta vuosittain ajankohtaisista lapsipolitiikkaan liittyvistä kysymyksistä, laatii toimintakertomuksen ja antaa toimintasuunnitelmansa tiedoksi.

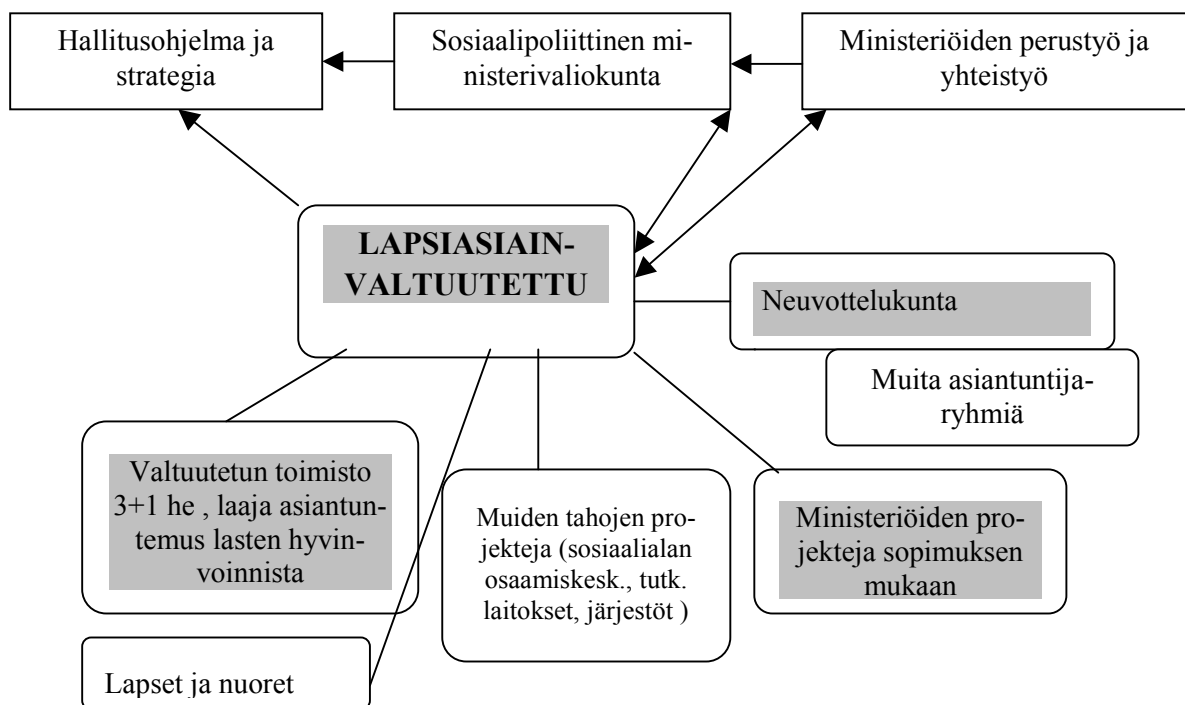
Toimikunta esittää muiden Pohjoismaiden lapsiasiamiesjärjestelmistä saatujen tietojen sekä käymänsä keskustelun pohjalta lapsiasianvaltuutetun tehtäviksi:

- Edistää lapsen oikeuksia ja niiden tunnettuutta;
- Edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista ja seurata lasten ja nuorten hyvinvointia yhteiskunnassa;
- Seurata ja kehittää lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden lapsivaikutuksia;
- Pitää yhteyksiä lapsiin ja nuoriin ja välittää heiltä saamaansa tietoa päätöksentekoon;
- Tehdä aloitteita sekä antaa suosituksia, ohjeita ja neuvoja, joiden tavoitteena on edistää lapsen edun ensisijaisuutta yhteiskunnassa;
- Kehittää lapsipolitiikan koordinaatiomekanismeja keskus- ja paikallishallinnon yhteistyöhön;
- Koota, analysoida ja jakaa lapsia koskevaa tietoa lapsille, lasten parissa työskenteleville, viranomaisille ja suurelle yleisölle;
- Edistää YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyvän tiedotusvelvoitteen toteutumista.

Lapsiasiain toimikunta pitää tärkeänä sitä, että lapsiasiainvaltuutetun tehtävät eivät ole muiden viranomaisten tehtäviä korvaavia.

Oikeusasiamiehen ja lapsiasiainvaltuutetun tehtävät täydentäisivät toisiaan. Oikeusasiamiehen toiminta on pitkälti jälkikäteisvalvontaa, lain soveltamiseen liittyvää valvontaa, ja se kohdistuu viranomaisiin. Lapsiasiainvaltuutetun tehtävänä puolestaan on edistää koko lapsiväestön etuja ja oikeuksia ja tuoda näitä näkökulmia yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Kiinnittäessään huomiota lapsiin kohdistuviin epäkohtiin lapsiasiainvaltuutettu toimii yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. Lapsiasiainvaltuutetun tärkeänä tehtävänä on tuoda lasten omat mielipiteet julkiseen keskusteluun ja tiedottaa lapsen oikeuksista heille itselleen.

Kaavio: Esitys lapsiasiainvaltuutetusta ja lapsi- ja perheasioiden koordinaatiosta

Till social- och hälsovårdsministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte 21.3.2003 Kommissionen för barnfrågor i Finland, som har i uppgift att fungera såsom ett nationellt organ för främjande av barnfrågor i enlighet med ett slutdokument, 'A World Fit for Children', som antagits av FN:s generalförsamling i samband med en specialsession om barn. Kommissionens mandatperiod sträcker sig till 31.3.2005. Ett centralt uppdrag för kommissionen har varit att göra en framställning om en permanent nationell struktur (eller strukturer) för koordinering av barn- och familjefrågor.

Som ordförande för kommissionen verkar riksdagsledamot Eva **Biaudet** och som vice ordförande biträdande avdelningschef, socialrådet Riitta **Viitala** från social- och hälsovårdsministeriet. Övriga medlemmar i kommissionen är enhetschef Kirsti **Aarnio** utrikesministeriet, lagstiftningsrådet Markku **Helin** justitieministeriet, kulturrådet Kimmo **Aaltonen** undervisningsministeriet, direktör Matti **Salmenperä** arbetsministeriet, överinspektör Jyri **Juslén** miljöministeriet, länsocialinspektör Toivo **Haataja** länsstyrelsen för Södra Finlands län, länsocialinspektör Marja **Kuhmonen** länsstyrelsen för Östra Finlands län, landshövding Eino **Siu-ruainen** länsstyrelsen för Uleåborgs län, landshövding Hannele **Pokka** länsstyrelsen för Lapplands län, resultatområdesdirektör Sirpa **Taskinen** Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (Stakes), utvecklingschef Ritva **Larjomaa** Finlands Kommunförbund, verksamhetsledare Mauri **Upanne** Centralförbundet för Barnskydd, generalsekreterare Eeva **Kuuskoski** Mannerheims Barnskyddsförbund, verksamhetsledare Marita **Ruohonen** Förbundet för mödra- och skyddshem, generalsekreterare Hanna **Markkula-Kivisilta** Rädda Barnen rf, generalsekreterare Jukka **Tahvanainen** Finlands Ungdomssamarbete – Allians rf, verkställande direktör Helena **Hiila** Finska Befolkningsförbundet, förvaltningsdirektör Mari-
anne **Österberg** Samfundet Folkhälsan, vicehäradshövding Elisabeth **Tigerstedt-Tähtelä** tidigare medlem i Internationella delegationen för mänskliga rättigheter, rådgivare Sami **Lahdensuo** Finlands FN-förbund, organisationschef Inka **Hetemäki** Finlands Unicef-förening rf, direktör Martti **Esko** Finlands evangelisk-lutherska kyrkostyrelse och ärkebiskop **Leo** Ortodoxa kyrkostyrelsen. Projektchef Auli **Paavola** vid Centralförbundet för Barnskydd har verkat som sekreterare för kommissionen.

Kommissionen för barnfrågor i Finland understryker att samtliga förvaltningsområden skall sörja för barnens välbefinnande. Därför måste koordineringen av barn- och familjefrågor i statsförvaltningen stärkas. De förpliktelser som följer av FN:s konvention om barnets rättigheter skall fogas till regeringsprogrammet och strategin. Barn- och familjefrågor skall behandlas av en förstärkt sammansättning i det socialpolitiska ministerutskottet.

Därutöver behövs en obunden barnombudsman med lagstadgade uppgifter. Barnombudsmannen har i uppgift att främja hela barnbefolkningens intressen och rättigheter och att framföra dessa synpunkter i den samhällspolitiska debatten och i beslutsprocessen. Till ombudsmannens centrala uppgifter hör vidare att lyfta fram barnens åsikter i den offentliga debatten och att informera barnen om deras rättigheter.

Kommissionen har ingående behandlat frågan om de personalresurser ombudsmannens byrå är i behov av. I förväg är det svårt att objektivt fastställa hur stora resurser som kommer att behövas. Med beaktande av att de ärenden som ingår i ombudsmannens verksamhetsfält omspänner nästan alla samhällssektorer har kommissionen beslutat föreslå en tvådelad modell för personalresurserna.

Barnombudsmannen skall ha en byrå till sitt förfogande. För att driva i gång byråns verksamhet föreslås som permanent personal utöver ombudsmannen tre föredragande och en byråsekreterare. Vidare skall ministerierna årligen ställa experter till förfogande för ombudsmannen i samband med olika projektuppdrag. För att stödja ombudsmannens arbete borde man tillsätta en bredbasig delegation, i vilken även medborgarorganisationerna är starkt företrädade.

Kommissionen anser inte att förslaget om personalresurser är tillräckligt på längre sikt. Personalstyrkan i barnombudsmannens byrå och erfarenheterna av projektsamarbetet med ministe-

rierna skall utvärderas senast om tre år efter att ombudsmannens byrå inlett sitt arbete.

Helsingfors den 21 juni 2004

Eva Biaudet

Riitta Viitala

Kirsti Aarnio

Markku Helin

Kimmo Aaltonen

Matti Salmenperä

Jyri Juslén

Toivo Haataja

Marja Kuhmonen

Eino Siuruainen

Hannele Pokka

Sirpa Taskinen

Ritva Larjomaa

Mauri Upanne

Eeva Kuuskoski

Marita Ruohonen

Hanna Markkula-Kivisilta

Jukka Tahvanainen

Helena Hiila

Marianne Österberg

Elisabeth Tigerstedt-Tähtelä

Sami Lahdensuo

Inka Hetemäki

Martti Esko

Ärkebiskop Leo

Auli Paavola

FRAMSTÄLLNING AV KOMMISSIONEN FÖR BARNFRÅGOR I FINLAND OM EN BARNOMBUDSMAN OCH KOORDINERING AV BARN- OCH FAMILJEFRÅGOR

Tillsättandet av en kommission

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte 21.3.2003 en kommission för barnfrågor i Finland samt ett arbetsutskott. Kommissionen har i uppdrag att fungera som ett nationellt organ för främjande av barnfrågor i enlighet med ett slutdokument som antogs vid FN:s generalförsamling i samband med en specialsession om barn. Vidare skall kommissionen bereda åtgärder som anknyter till jubileumsåret 2004 inom ramen för det årtionde för familjen som utlysts av FN. Kommissionens mandatperiod sträcker sig till 31.3.2005.

I syfte att genomföra de mål som ingår i FN-konventionen om barnets rättigheter skall kommissionen och dess arbetsutskott vidare:

- framlägga ett förslag om en permanent nationell struktur (eller strukturer) för koordinering av barn- och familjefrågor;
- utarbeta ett nationellt åtgärdsprogram 'En värld för barnen' samt organisera och koordinera barnens och ungdomarnas medverkan i beredningen av åtgärdsprogrammet;
- sörja för information om FN:s barnrättigheter.

Struktur för koordinering av barn- och familjefrågor

Bakgrund

Konventionen om barnets rättigheter antogs vid Förenta Nationernas generalförsamling år 1989. I Finland trädde konventionen i kraft 1991. Verkställigheten av konventionen övervakas av FN:s kommitté för barnets rättigheter. Konventionsstaterna skall med jämna mellanrum avlägga en rapport till kommittén om de legislativa, juridiska och administrativa åtgärder genom vilka de i konventionen erkända rättigheterna har förverkligats. Rapporteringen sker med fem års intervaller. I samband med behandlingen av rapporten framlägger representanter för regeringen och olika medborgarorganisationer sina synpunkter för kommittén. Behandlingen av rapporten avslutas genom att kommittén godkänner slutsatser och rekommendationer gällande verkställigheten av konventionen i respektive land.

I slutsatserna beträffande Finlands andra periodiska rapport gav FN:s kommitté för barnets rättigheter i oktober 2000 en rekommendation om att Finland borde förbättra koordineringen av barnets rättigheter genom att etablera en samlande instans för barnfrågor inom regeringen samt skapa koordinationsmekanismer för samarbete mellan olika ministerier och mellan cen-

tralförvaltningen och myndigheterna på lokal nivå. Kommittén gav även en rekommendation enligt vilken Finland allvarligt borde överväga att inrätta en tjänst för en fristående nationell barnombudsman, detta på basis av gynnsamma erfarenheter i de övriga nordiska länderna. Betydelsen av en stärkt satsning på barnfrågor har fått en framträdande plats också i den nationella beslutsprocessen. I regeringsprogrammet av 24.6.2003 har inrättandet av en barnombudsmannatjänst uppställts som ett mål. Frågor gällande barn- och familjepolitik behandlas dessutom av en särskild sammansättning inom det socialpolitiska ministerutskottet.

I enlighet med sitt uppdrag har kommissionen berett ett förslag om en permanent nationell struktur för koordinering av barn- och familjefrågor bland annat genom att kartlägga de nordiska systemen för barnombudsmän, genom att höra riksdagens justitieombudsmans kansli samt genom att på bred front föra en diskussion om förvaltningen av barnfrågor i Finland.

De nordiska barnombudsmannasystemen

Kommissionen har inhämtat information om och erfarenheter av de övriga nordiska ländernas barnombudsmannasystem. De presenteras kortfattat i det följande:

I *Norge* stiftades en lag om barnombudsmannatjänst (Barneombudet) år 1981. Lagen var den första i sitt slag i hela världen. Statsrådet utnämner Barnombudet för en mandatperiod om fyra år. Barnombudet assisteras av ett sekretariat på 15 personer för vilket socialdepartementet fastställer vissa regler. Budgeten för år 2003 var 875 000 euro. Barnombudet upprättar en årlig rapport om sin verksamhet för socialdepartementet.

I *Sverige* inrättades Barnombudsmanstjänsten år 1993. Regeringen utnämner Barnombudsmannen för en mandatperiod om sex år. Lagen reviderades år 2002 så, att den förtydligar ombudsmannauppgifternas dubbelroll: å ena sidan att driva barnens och ungdomarnas intressen, å andra sidan att utöva myndighetsansvar för verkställighet och uppföljning av konventionen om barnets rättigheter. Barnombudsmannen är en myndighet som lyder under regeringen. Barnombudsmannens maktbefogenheter i förhållande till andra myndigheter samt till kommunerna och länen stärktes år 2002. Barnombudsmannens byrå sysselsätter 25 personer. Barnombudsmannen avlägger årligen en rapport om sin verksamhet till regeringen. Budgeten för år 2004 är 2 104 000 euro.

På *Island* stiftades en lag om Barnombudsman (Umboðsmaður barna) 1.1.1995. Mandatperioden är fem år. Barnombudsmannen utnämns av statsministern, och innehavaren av tjänsten är obunden av myndighetstillsyn. Barnombudsmannen assisteras av en expert på juridiska frågor och en byråchef. Budgeten för år 2004 är 228 000 euro. Barnombudsmannen avlägger en årlig rapport till statsministern.

I *Danmark* infördes i början av år 1998 en lag om ett nationellt råd för barnfrågor (Børnerådet). Rådet är oberoende av regeringen, men det är underställt socialministeriets förvaltning. Rådet består av en ordförande och sex medlemmar. Socialministeriet utnämner ordföranden och två medlemmar, medan fyra medlemmar utnämns på basis av förslag från organisationerna för barnfrågor. Rådets mandatperiod är fyra år. Rådet, som har en yrkesdifferentierad sammansättning, företräder sakkännedom inom olika områden av barnens uppväxt och utveckling. Rådet utarbetar sina verksamhetsdirektiv, vilka godkänns av socialministeriet. För

hanteringen av praktiska uppgifter förfogar rådet över ett permanent sekretariat bestående av sju personer. År 2002 uppgick rådets totala budget till 542 081 euro. Rådet avlägger årligen en rapport, som distribueras till ett vidsträckt myndighets- och organisationsfält.

Gemensamt för barnombudsmannasystemen i de nordiska länderna är att tjänsterna är lagstadgade, oberoende av regeringarna och att de i regel finansieras med statens budgetmedel. Det åligger barnombudsmännen att upprätta årliga verksamhetsberättelser. Barnombudsmännens uppgifter är också i många avseenden likartade: att främja barnens intressen och rättigheter enligt FN-konventionen om barnets rättigheter, att påverka lagstiftning, politik och praktiska åtgärder, att delta i den samhällsdebatten och att föra fram barnfrågor samt att lyssna på barnens och ungdomarnas åsikter och förmedla dessa till beslutsfattarna.

Riksdagens justitieombudsmans uppgifter vid övervakningen av barnets rättigheter

Såsom en oberoende myndighet övervakar riksdagens justitieombudsman lagligheten i utövandet av offentlig makt och i skötseln av offentliga uppdrag. I samband med reformen av de grundläggande rättigheterna fick justitieombudsmannen även till uppgift att ta de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i betraktande vid utförandet av nämnda uppdrag. Justitieombudsmannens mest centrala uppdrag är att avgöra klagomål som anförts av medborgarna. Justitieombudsmannen kan ingripa i lagstridig eller annars klandervärd behandling även på eget initiativ. Justitieombudsmannen har rätt att framlägga initiativ till statsrådet för korrigerande av brister i lagstiftningen.

Särskild uppmärksamhet har fästs vid övervakningen av barnets rättigheter. Barnens ställning i laglighetskontrollen stärktes i samband med inrättandet av biträdande justitieombudsmans tjänst år 1998 så, att de frågor som gäller barnets rättigheter sammanfördes till en övergripande helhet. Frågorna som gäller barnets rättigheter är numera ett av de högprioriterade områdena för justitieombudsmannens laglighetskontroll. I synnerhet vid övervakningen av barnets rättigheter har man satsat på laglighetskontroll på eget initiativ genom att bland annat verkställa granskningar av myndigheternas verksamhet.

KOMMISSIONENS FRAMSTÄLLNING

Kommissionen för barnfrågor understryker att alla förvaltningsområden bär ett ansvar när det gäller att sörja för barnens välbefinnande. Av denna anledning utgår kommissionens framställning från ett brett perspektiv på koordinering av barn- och familjefrågor i statsförvaltningen. Kommissionen anser att planeringen och beslutsfattandet i barnfrågor skall få en starkare ställning i det grundläggande arbete som utförs inom statsförvaltningen och i samarbetet mellan ministerierna. Därigenom skapas bättre förutsättningar att verkställa FN:s konvention om barnets rättigheter och att beakta barnets intressen i beslutsprocesserna. Enligt kommis-

sionens uppfattning behövs i Finland också en fristående barnombudsman med lagstadgade uppgifter samt ett antal anställda på expertnivå såsom stöd för ombudsmannen.

Koordineringen av barn- och familjefrågor inom statsförvaltningen skall stärkas

De förpliktelser som följer av FN:s konvention om barnets rättigheter fogas till regeringsprogrammet och strategin. I regeringsprogrammet inskrivs mål som främjar verkställigheten av konventionen samt de åtgärder i anslutning därtill som skall genomföras inom olika förvaltningsområden under regeringsperioden. Som ett samarbete ministerierna emellan utarbetas en modell för uppföljning av hur konventionen omsätts i praktiken. Modellen kan regelbundet utnyttjas vid uppgörande och verkställighet av regeringsprogrammen. Vid behandling av barn- och familjefrågor sammanträder det socialpolitiska ministerutskottet med en bredare sammansättning. Sammansättningen avgörs på basis av de frågor som behandlas vid respektive tillfälle. De olika ministerierna och även barnombudsmannen kan lägga fram förslag om ärenden som skall behandlas.

Barnombudsmannens tjänst inrättas

Barnombudsmannens tjänst inrättas genom lag. Av central betydelse är att barnombudsmannen är obunden i sin tjänsteutövning. När det gäller placeringen av barnombudsmannens tjänst i statsförvaltningen föreslår kommissionen två alternativa lösningar:

1. *Tjänsten placeras i anslutning till statsrådets kansli.* Genom denna lösning strävar man efter att trygga ombudsmannens oavhängighet och de bästa möjliga förutsättningarna för ett samarbete mellan olika förvaltningsområden. Att tjänsten placeras i anslutning till kansliet skulle också vara ägnat att höja barnfrågornas status. I det finländska statsförvaltningssystemet skulle en i anslutning till kansliet placerad ombudsmannatjänst vara unik.
2. *Tjänsten placeras i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet.* Detta alternativ skulle motsvara exempelvis placeringen av jämställdhetsombudsmannens tjänst. Kopplingen till social- och hälsovårdsministeriets förvaltning skulle för ombudsmannens tjänsteutövning innebära naturliga kontakter med centrala aktörer inom utvecklingsarbetet för barnens välbefinnande. Även detta alternativ bör verkställas så, att det garanterar en så självständig position för ombudsmannen som möjligt.

Barnombudsmannen utnämns av statsrådet, till vilket ombudsmannen årligen avlägger en rapport om sin verksamhet. Verksamhetsberättelsen är ett viktigt dokument som ger en utvärdering av hur barnens rättigheter har förverkligats och hur barnens välbefinnande och livsbe-
tingelser har utvecklats. Ombudsmannens mandatperiod är fem år, och samma person kan väl-
jas för högst två perioder.

Med beaktande av att de ärenden som ingår i ombudsmannens verksamhetsfält omspannar nästan alla samhällssektorer har kommissionen beslutat föreslå en tvådelad modell för perso-
nalresurserna.

Ombudsmannen disponerar över ett kontor, där den permanenta personalen i inledningsskedet utgörs av tre föredragande och en byråsekreterare. En övergripande sakkännedom i byrån tryggas så, att föredragandenas utbildning och förtrogenhet med sakfrågorna omfattar expertis inom olika specialområden av barnens välbefinnande. Personalen skall även besitta juridisk sakkunskap.

Vidare assisterar ministerierna ombudsmannens byrå genom att årligen ställa experter till dess förfogande. Experterna besitter föredragandes kompetens, och de kommer i samband med olika projektuppdrag att stärka byråns sakkunskap och göra den mångsidigare. Projektsamarbete avtalas i det socialpolitiska ministerutskottet utgående från barnombudsmannens förslag. Även projektarbete inom andra instanser (kommunerna, länen, medborgarorganisationerna, kyrkan) kan anslutas till barnombudsmannens nätverk för samarbete, för att fungera som ett stöd i ombudsmannens verksamhet i samband med olika aktuella frågor.

Kommissionen anser inte att förslaget om personalresurser för det inledande skedet är tillräckligt på längre sikt. Personalstyrkan i barnombudsmannens byrå och erfarenheterna av projekt-samarbetet med ministerierna skall utvärderas senast om tre år efter att byrån inlett sitt arbete.

För ombudsmannens och byråns verksamhet anvisas ett eget moment i statsbudgeten. Årsbudgeten för verksamheten beräknas uppgå till 373 000 euro.

Ombudsmannen uppgör årligen en egen verksamhetsplan. Vid avtal om projektsamarbete ges verksamhetsplanen även det socialpolitiska ministerutskottet för kännedom.

Såsom stöd för ombudsmannens arbete och som forum för informationsutbyte och påverkan tillsätts en bredbasig delegation som företräder sakkännedom av olika slag. Medborgarorganisationerna är starkt representerade i delegationen. Barnombudsmannen kan kalla även andra arbetsgrupper att delta i samarbetet.

Barnombudsmannens uppgifter

Barnombudsmannen har i uppdrag att stärka barnens ställning i samhället. Verksamheten grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter.

Barnombudsmannen skall bevaka och främja barnens rättigheter och intressen inom förvaltningen, socialpolitiken och lagstiftningen samt följa upp hur konventionen om barnets rättigheter omsätts i praktiken. Barnombudsmannen skall agera så självständigt som möjligt och förfoga över bred sakkännedom samt ha vidsträckt tillgång till behövlig information. För ombudsmannen är det nödvändigt att bedriva samarbete med olika ministerier. Ministerierna förbinder sig vid detta samarbete genom att på viss tid överlåta personalresurser till ombudsmannens byrå. Ombudsmannen informerar årligen regeringen om aktuella barnpolitiska frågor, uppgör en verksamhetsberättelse samt framlägger en verksamhetsplan för kännedom.

På basis av de uppgifter som inhämtats om de övriga nordiska ländernas barnombudsmannasystem och efter gemensamma överläggningar föreslår kommissionen att barnombudsmannens uppgifter skall innefatta följande:

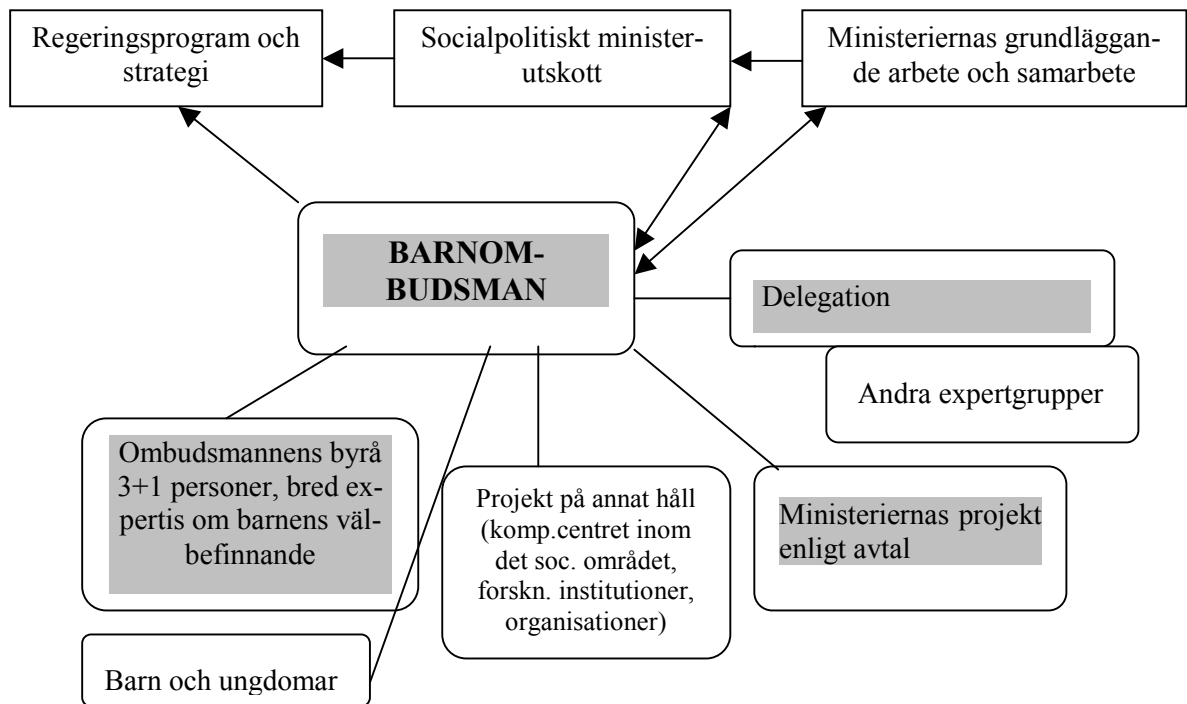
- Att främja barnets rättigheter och kännedomen om dem;

- Att göra en insats för att barnets intressen och rättigheter omsätts i praktiken samt att följa med barnens och ungdomarnas välbefinnande i samhället;
- Att följa med och medverka i utvecklingen av lagstiftningen och den samhälleliga beslutsprocessen samt att bedöma deras effekter på barnen;
- Att upprätthålla kontakter med barn och ungdomar och förmedla deras synpunkter till beslutsfattarna;
- Att framlägga initiativ samt utfärda rekommendationer, direktiv och råd i syfte att främja den prioritet barnets intressen bör ha i samhället;
- Att utveckla barnpolitikens koordinationsmekanismer för samarbetet inom central- och lokalförvaltningen;
- Att sammanställa, analysera och distribuera information om barnfrågor till barn, till människor som arbetar med och för barn, till myndigheter och till den breda allmänheten;
- Att främja verkställandet av den informationsplikt som ingår i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Kommissionen för barnfrågor anser det vara viktigt att barnombudsmannens uppgifter inte ersätter andra myndigheters uppgifter.

Justitieombudsmannens och barnombudsmannens uppgifter skulle komplettera varandra. Justitieombudsmannens verksamhet är i stor utsträckning en form av efterhandskontroll, dvs. övervakning som gäller tillämpning av lagar och inriktar sig på myndigheterna. Barnombudsmannen för sin del har i uppgift att främja hela barnbefolkningens intressen och rättigheter samt att föra fram dessa synpunkter i den socialpolitiska debatten och beslutsprocessen. När barnombudsmannen fäster uppmärksamhet vid missförhållanden som riktar sig mot barn agerar han inom samtliga samhällssektorer. För barnombudsmannen är det en angelägen uppgift att lyfta fram barnens åsikter i den offentliga debatten och att informera barnen om deras rättigheter.

Schema: Framställning om en barnombudsman och koordinering av barn- och familjefrågor

Suomen lapsiasiain toimikunta	Kommissionen för barnfrågor i Finland
Puheenjohtaja: kansanedustaja Eva Biaudet, Eduskunta	Ordförande: riksdagsledamot Eva Biaudet, Riksdagen
Varapuheenjohtaja: apulaisosastopäällikkö Riitta Viitala, sosiaali- ja terveystoimi	Vice ordförande: biträdande avdelningschef Riitta Viitala, social- och hälsovårdsministeriet
Jäsenet:	Medlemmar:
yksikön päällikkö Kirsti Aarnio, ulkoasiainministeriö	enhetschef Kirsti Aarnio, utrikesministeriet
lainsäädäntöneuvos Markku Helin, oikeusministeriö	lagstiftningsrådet Markku Helin, justitieministeriet
kulttuuriasiainneuvos Kimmo Aaltonen, opetusministeriö	kulturrådet Kimmo Aaltonen, undervisningsministeriet
johtaja Matti Salmenperä, työministeriö	direktör Matti Salmenperä, arbetsministeriet
ylitarkastaja Jyri Juslén, ympäristöministeriö	överinspektör Jyri Juslén, miljöministeriet
länin sosiaalitalarkastaja Toivo Haataja, Etelä-Suomen läninhallitus	länsocialinspektör Toivo Haataja, länsstyrelsen för Södra Finlands län
länin sosiaalitalarkastaja Marja Kuhmonen, Itä-Suomen läninhallitus	länsocialinspektör Marja Kuhmonen, länsstyrelsen för Östra Finlands län
maaherra Eino Siuruainen, Oulun läninhallitus	landshövding Eino Siuruainen, länsstyrelsen för Uleåborgs län
maaherra Hannele Pokka, Lapin läninhallitus	landshövding Hannele Pokka, länsstyrelsen för Lapplands län
tulosaluejohtaja Sirpa Taskinen, Stakes	resultatområdesdirektör Sirpa Taskinen, Stakes
kehityspäällikkö Ritva Larjomaa, Suomen Kuntaliitto	utvecklingschef Ritva Larjomaa, Finlands Kommunförbund
toiminnanjohtaja Mauri Upanne, Lastensuojelun Keskusliitto	verksamhetsledare Mauri Upanne, Centralförbundet för Barnskydd
päsihteeri Eeva Kuuskoski, Mannerheimin Lastensuojeluliitto	generalsekreterare Eeva Kuuskoski, Mannerheims Barnskyddsförbund
toiminnanjohtaja Marita Ruohonen, Ensi- ja turvakotien liitto	verksamhetsledare Marita Ruohonen, Förbundet för mödra- och skyddshem
päsihteeri Hanna Markkula-Kivisilta, Pelastakaa Lapset ry	generalsekreterare hanna Markkula-Kivisilta, Rädda Barnen rf
päsihteeri Jukka Tahvanainen, Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry	generalsekreterare Jukka Tahvanainen, Finlands Ungdomssamarbete - Allians rf
toimitusjohtaja Helena Hiila, Väestöliitto	verställande direktör Helena Hiila, Finska Befolkningsförbundet
hallintojohtaja Marianne Österberg Samfundet Folkhälsan	förvaltningsdirektör Marianne Österberg, Samfundet Folkhälsan
varatuomari Elisabeth Tigerstedt-Tähtelä, aiemmin jäsenenä Kansainvälisessä ihmisoikeusasiain neuvottelukunnassa	vicehäradshövding Elisabeth Tigerstedt-Tähtelä, tidigare medlem i Internationella delegationen för mänskliga rättigheter
neuvonantaja Sami Lahdensuo, Suomen YK-liitto	rådgivare Sami Lahdensuo, Finlands FN -förbund
järjestöpäällikkö Inka Hetemäki, Suomen Unicef – yhdistys ry	organisationschef Inka Hetemäki, Finlands Unicef – förening rf
johtaja Martti Esko, Suomen evankelisluterilainen kirkkohallitus	direktör Martti Esko, Finlands evangelisk-lutherska kyrkostyrelse
arkkipiispa Leo, Suomen ortodoksinen kirkollishallitus	ärkebiskop Leo, Finlands Ortodoxa kyrkostyrelsen

Toimikunnan työvaliokunta	Arbetutskott för kommissionen
Puheenjohtaja: apulaisosastopäällikkö Riitta Viitala, sosiaali- ja terveysministeriö	Ordförande: biträdande avdelningschef Riitta Viitala, social- och hälsovårdsministeriet
Varapuheenjohtaja: ylitarkastaja Ritva Vuorento, sosiaali- ja terveysministeriö	Vice ordförande: överinspektör Ritva Vuorento, social- och hälsovårdsministeriet
Jäsenet:	Medlemmar:
neuvotteleva virkamies Kari Ilmonen, sosiaali- ja terveysministeriö	konsultativ tjänsteman Kari Ilmonen, social- och hälsovårdsministeriet
lääkintöneuvos Merja Saarinen, sosiaali- ja terveysministeriö	medicinalråd Merja Saarinen, social- och hälsovårdsministeriet
kehittämispäällikkö Anna-Leena Välimäki, Stakes	utvecklingshcef Anna-Leena Välimäki, Stakes
ylitarkastaja Pekka Elo, Opetushallitus	överinspektör Pekka Elo, Utbildningsstyrelsen
toimitusjohtaja Mirjam Kalland, ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus	verkställande direktör Mirjam Kalland, Det Finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området
viestintäpäällikkö Anna-Maija Puonti, Lastensuojelun Keskusliitto	informationchef Anna-Maija Puonti, Centralförbundet för Barnskydd
Sihteeri: projektipäällikkö Auli Paavola, Lastensuojelun Keskusliitto	Sekreterare: projektchef Auli Paavola, Centralförbundet för Barnskydd

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TYÖRYHMÄMUISTIOITA
SOCIAL- OCH HÄLSOVÄRDSMINISTERIETS PROMEMORIOR
WORKING GROUP MEMORANDUMS OF THE MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH
ISSN 1237-0606

- 2004:
- 1 Jarkko Ihalainen. Lääkäri- ja hammaslääkärityövoima lokakuussa 2003.
ISBN 952-00-1481-0
 - 2 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän raportti sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2003 toiminnasta.
ISBN 952-00-1497-7
 - 3 Elli Aaltonen. Valtakunnallinen omaishoidon uudistaminen. Selvityshenkilön raportti.
ISBN 952-00-1501-9
 - 4 Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen toimialan laajentamista selvittäneen työryhmän muistio.
ISBN 952-00-1509-4
 - 5 Työnjakoa ja työrasitusta mielenterveyspalveluissa selvittäneen työryhmän muistio.
ISBN 952-00-1510-8
 - 6 Kotihoidon tuen ja elatustuen maksamista ulkomaille selvittäneen työryhmän muistio.
ISBN 952-00-1511-6
 - 7 Suomen lapsiasiain toimikunta. Esitys lapsiasiainvaltuutetusta ja lapsi- ja perheasioiden koordinaatiosta. Kommissionen för barnfrågor i Finland. Framställning om en barnombudsman och koordinering av barn- och familjefrågor.
ISBN 952-00-1534-5